

Wprowadzenie do metodologii badań socjologicznych

Dr hab. Paweł Kubicki, prof. UJ
Kielce 10 Stycznia 2020

Metody jakościowe

Rozumienie i wyjaśnianie zjawisk społecznych, pozwala „spojrzeć oczami” badanej społeczności na analizowany problem.

Mają istotną zaletę w przypadku badania rzeczywistości społeczno-kulturowej podlegającej dynamicznym zmianom. Stwarzają otwartą przestrzeń na nowe, istotne wątki, które pojawiają w trakcie realizowanych badań terenowych, a które nie były wyeksplikowane na etapie konceptualizacji badań.

Teoria ugruntowana: wyłania się w trakcie systematycznie prowadzonych badań terenowych, z danych empirycznych, które bezpośrednio odnoszą się do obserwowanej części rzeczywistości społecznej. Hipotezy, pojęcia i własności pojęć są budowane w trakcie badań empirycznych oraz w trakcie badań są one modyfikowane i weryfikowane. Budowanie teorii jest ściśle związane z samym długotrwałym procesem badawczym (Konecki 2000).

Wywiad pogłębiany

Pozwala na wychwycenie w trakcie wywiadu-rozmowy istotnych wątków i zadawanie dodatkowych pytań.

Umożliwia respondentowi na swobodę wypowiedzi, odnoszącą się do wszystkich wątków poruszanych w kwestionariuszu.

Ważną zaletą problemowych wywiadów pogłębianych jest możliwość całościowego ujęcia badanego zjawiska, dzięki przeprowadzaniu badania postaw i zachowań w ich naturalnym środowisku.

Wywiady pogłębiane przeprowadza się głównie z liderami opinii, czyli z osobami tworzącymi dominujący dyskurs interpretacyjny zakładając, że taki dyskurs kreuje narracje, które stają się ramami doniesienia dla podejmowanych działań przez innych aktorów społecznych.

Dobór próby uwarunkowany jest zawsze specyfiką badanej społeczności.

Obserwacja uczestnicząca

Technika badawcza stosowana podczas pobytów w terenie badawczym.

Pozwala na weryfikację informacji uzyskanych od respondentów w trakcie wywiadów, a także na bardziej krytyczne podejście do analizy źródeł zastanych.

Informacje zebrane dzięki wywiadam pogłębianym często nacechowane są biograficznymi doświadczeniami respondenta wynikającymi między innymi z jego światopoglądu, stanów emocjonalnych, dostępnej wiedzy i umiejętności jej przetworzenia itp. Obserwacja uczestnicząca, a także analiza dokumentów zastanych, pozwala na ich krytyczną weryfikację.

Obserwacja uczestnicząca pozwala na badanie uczestnictwa w życiu społecznym, co daje możliwość rozróżnienia postaw faktycznych do deklaracyjnych, które mogą być naznaczone np. poprawnością polityczną.

Analiza dokumentów zastanych.

Krytyczna analiza dyskursu (KAD), badania nad dyskursywną rzeczywistością społeczną.

Dyskurs reguluje ustalone formy mówienia i myślenia o konkretnej rzeczywistość, ustala „reżimy prawdy” – czyli to, co można powiedzieć w określonych warunkach społecznych i kulturowych oraz to kto mówi, i w jakich okolicznościach (Foucault 2002).

Dyskurs kreuje rzeczywistość, w której dokonują się wybory intelektualne i wykuwają się warunki komunikacji, które narzucają reguły gry, przyznają tym, a nie innym przywilej bycia słuchanym (Touraine 2011).

Etyka w badaniach jakościowych

Badania jakościowe zawsze (w różnym zakresie) oddziałują na badaną społeczność i samych respondentów, dlatego ważne jest przestrzeganie zasad etyki badawczej.

Świadoma zgoda respondenta na udział w badaniach.

Nie można wprowadzać respondentów w błąd np. co do charakteru badań, własnej tożsamości itp.

Respondent musi być poinformowany co do sposobu wykorzystania uzyskanych danych.

Podmiotowe traktowanie respondentów.

Zapewnienie anonimowości respondentom.

Niedopuszczalne jest wpływanie na odpowiedzi respondentów.

Niedopuszczalne jest manipulowanie uzyskanymi danymi (np. usuwanie, pomijanie niewygodnych informacji).

Kwestionariusz wywiadu pogłębianego SharEU

Zestaw pytań odnoszący się do czterech wątków tematycznych:

1. Demokracja lokalna
2. Pamięć o przeszłości autorytarnej/totalitarnej
3. Postawy wobec integracji europejskiej
4. Kanały transmisji wiedzy o społeczeństwie obywatelskim.

Metody ilościowe

Stosowne do mierzenia ilości i częstotliwości obiektywnych zjawisk.

Dostarczają danych liczbowych.

Stosowanie metod statystycznych.

Losowy dobór próby, uwzględniający kryteria reprezentatywności.

Badania sondażowe.

Kwestionariusz ankiety

Kwestionariusz ankiety SharEU obejmuje cztery wątki tematyczne:

Pierwszy, w pytaniach 1-7 dotyczy kwestii zaangażowania obywatelskiego.

Drugi, obejmujący pytania 8-12 odnosi się do postaw wobec transformacji systemowej.

Trzeci, w pytaniach 13-20 dotyczy postaw wobec procesu integracji europejskiej.

Ostatni zestaw pytań 21-27, odnosi się do kwestii społeczeństwa otwartego versus zamkniętego oraz obywatelskich praktyk demokratycznych.

Dziękuję za uwagę.

